

Moudivláček

Obsah

- Jak dopadl VTV Březná?.....2
- Zemědělský projekt.....3
- CES v Záhlinicích.....5
- Nový červený seznam ptáků.....7
- Zvěř a doprava.....9
- Podzimní exkurze MOS.....11
- Publikujte v Moudivláčkovi.....12
- Navštivte kanál MOS na YouTube.....12

Vážení čtenáři,

na okenní parapet pleskají dešťové kapky a studený vítr po ulicích zametá žluté listí. Mezi červenými kuličkami jeřabin poskakuje několik sýkor shánějících něco k snědku. Sluníčko občas rozhrne šedivé mraky a prohřeje pestře zbarvenou moravskou krajinu. Do našich končin se pomalu, ale jistě vkrádá podzim. A to ještě poměrně nedávno létali ptačí rodiče, celí uřícení, od zdroje potravy k hnízdu. Dnes už jim je konec kdo ví kde...

*Rychlý spád měla sezóna i pro většinu „ptákomilů“. Nejenže se mnozí z nás zapojili do zemědělského projektu, o kterém si můžete přečíst níže, ale ve velkém jsme pomáhali sbírat data na nový hnízdní atlas. Následovala akce *Acrocephalus* a mezi tím další a další aktivity jednotlivců.*

Před sezónou novou nás čeká „malý zimní odpočinek“ k nabrání sil. Ale určitě zahálet nebudeme – vždyť i přes zimu se dá pozorovat mnoho ptáku. Můžeme vyrazit na pole pokochat se dravci či k pískovně za zimními ptačími hosty. MOS i na letošní podzim připravuje zajímavé exkurze, na něž jste srdečně zváni. A pokud dáte raději přednost lenošení v teple domova při sledování svého oblíbeného „programu“ na krmítku, věřím, že Vám příjemného společníka udělá i nové číslo Moudivláčka.

Kateřina Ševčíková

Jak dopadl výzkumný terénní víkend Březná?

První letošní červnový víkend (tj. 5. - 7. 6. 2015) proběhl výzkumný terénní víkend (VTV) Moravského ornitologického spolku. Akce byla tentokrát vpasována do Zábřežské vrchoviny, malebné zemědělské krajiny snoubící se s přírodě blízkými lesními porosty. Naše základna se ukrývala přímo v centru tohoto „bílého“, ornitology dosud příliš neprobádaného, kraje – v údolí říčky Březné nedaleko obce Hoštejn. Počet účastníků nebyl příliš vysoký, vystřídalo se nás pouze sedm. O to větší bylo nadšení a mobilizace (nutno však podotknout, že auta si na brodu u chaty zažila své).

První monitoring byl zahájen již v pátek večer. Po té, co jsme se ubytovali a zosnovali plány na sobotní dopoledne, vyrazily dvě motorizované skupiny na noční monitoring chřástala polního, který je jedním z cílových druhů zemědělského projektu, na kterém MOS spolupracuje s ČSO (viz. níže). I přes informace, že jsou tu „úplně všude“, výsledky z oblasti Hynčiny byly negativní. A i druhá skupina, která se pohybovala mezi Štítý, Svěbohovem a Drozdovem nedopadla o moc lépe, slyšela pouze jednoho volajícího samce.

Sobotní chladné ráno jsme opět využili aut a rozvezli se do vzdálenějšího okolí. Cílem bylo provést hodinovky pro atlas hnízdního rozšíření ptáků. Celkem jsme jich zvládli 16 a to nejen na území Olomouckého kraje v okolí Štítů a Hoštejna. Přesah na Svitavsko do okolí Moravské Třebové pomohl alespoň částečně pokrýt kvadráty a subkvadráty, které dosud nemají svého majitele. Mimo běžnější druhy zdejší pestré zemědělské a lesní krajiny bylo pozorováno několik zpívajících samců strnada lučního a u jednoho rybníčka se pohyboval chřástal vodní.

Sobotní parné poledne ptačí zpěv nadobro umlčelo. Příjemné posezení v chládku u chaty nám zpestřilo povídání a promítání fotografií z výletu do Španělska, ale i pravidelné kontroly sítí a následné kroužkování ptáků. Večerní program se nesl v duchu dosti podobném, nad porostními mapami jsme naplánovali nedělní monitoring a po příjemné diskuzi ulehli ke spánku.

Nedělní ráno jsme se pustili do zkoumání nejbližšího okolí. Bylo nám jasné, že zdejší přírodě blízké lesy skrývají mnohá tajemství, jen je třeba je odhalit. Prozkoumali jsme okolí Mírovské hory, Cukrové boudy a lesy pod Janoušovem – a stálo to zato. Mimo běžné, ale i vzácnější lesní druhy se podařilo objevit i tři zpívající samce lejska malého. Z toho jeden z ptáků sídlil pár desítek metrů nad chatou. Polední horko však ubylo i ty nejotrlejší zpěváky. Nezbylo tedy, než zamknout chatu a vyrazit ke svým domovům.

A na závěr? Ráda bych poděkovala panu J. Kunčarovi za cenné rady a poskytnutí porostních map, velký dík patří i všem účastníkům za pomoc v terénu. A příští rok? Přesné místo je zatím ve hvězdách, jisté ale je, že je na co se těšit...

Odchycené druhy (v závorce počet odchycených jedinců): drozd zpěvný (1), červenka obecná (1), konipas bílý (1), konipas horský (1), kos černý (2), pěnkava obecná (1)

Pozorované druhy (bližší informace lze vyhledat na birds.cz): bramborníček hnědý, brhlík lesní, budníček lesní, budníček menší, budníček větší, cvrčilka říční, čáp bílý, čáp černý, červenka obecná, čížek lesní, datel černý, dlask tlustozobý, drozd brávník, drozd kvíčala, drozd zpěvný, holub doupňák, holub hřivnáč, hrdlička divoká, hrdlička zahradní, hýl obecný, chřástal polní, chřástal vodní, jiříčka obecná, kachna divoká, káně lesní, konipas bílý, konipas horský, konopka obecná, kos černý, krahujec obecný, králíček obecný, králíček ohnivý, krkavec velký, krutihlav obecný, křepelka polní, křivka obecná, kukačka obecná, labuť velká, ledňáček říční, lejsek bělokrký, lejsek malý, lejsek šedý, linduška lesní, lyska černá, moták pochop, ořešník kropenatý, pěnice černošedá, pěnice hnědokřídlá, pěnice slavíková, pěnkava obecná, pěvuška modrá, puštík obecný, rákosník proužkovaný, rákosník zpěvný, rehek domácí, rehek zahradní, rorýs obecný, sedmihlásek hajní, skorec vodní, skřivan polní, sojka obecná, stehlík obecný, strakapoud velký, strnad luční, strnad obecný, strnad rákosní, střízlík obecný, sýkora babka, sýkora modřinka, sýkora koňadra, sýkora parukářka, sýkora uhelníček, šoupálek dlouhoprstý, špaček obecný, ťuhák obecný, vlaštovka obecná, volavka popelavá, vrabec domácí, vrabec polní, zvonek zelený, zvonohlík zahradní, žluna šedá, žluna zelená

Kateřina Ševčíková, e-mail: sevcikovaka(at)seznam.cz

O projektu Možnosti ochrany ptáků a biodiverzity v rámci současné zemědělské praxe

V Evropě i v České republice existuje problém s úbytkem ptáků, přičemž jednou z nejohroženějších skupin stále zůstávají druhy vázané na zemědělskou krajinu. Naše krajina je tvořena mozaikou lesů i nelesního prostředí, která zde vznikla s příchodem člověka. Postupný rozvoj zemědělství umožnil další rozšíření původně stepních ptačích druhů. Mnohé z nich se staly běžnou součástí života lidí, jak dokládá i jejich výskyt v českých příjmeních. Jen pro zajímavost se podívejme na 5 nejčastějších příjmení, které obsahují název polních ptáků (počty jsou orientační): strnad (9 900 ×), čejka (4 300 ×), čáp (3 700 ×), skřivan (3 350 ×) a dudek (2 870 ×). Překvapivé je, že např. vlaštovka se vyskytuje jen asi 70 ×, a dříve běžní koroptev a chřástal vůbec.

V červnu 2015 skončil projekt České společnosti ornitologické ve spolupráci s MOS - Možnosti ochrany ptáků a biodiverzity v rámci současné zemědělské praxe. Projekt cílil na ochranu zemědělských druhů ptáků v Olomouckém kraji, a to především osvětou současných i budoucích zemědělců a mapováním hnízdišť vybraných druhů ptáků s důrazem na praktickou ochranu.

1. Osvěta: Vytvořit pozitivní vztah nastupujících mladých zemědělců k polním ptákům je jedním z klíčů k úspěchu. Proto byl vytvořen výukový program pro studenty zemědělských oborů středních škol, z nichž mnozí pocházejí ze zemědělských rodin. Během výukového programu se studenti seznámili s historickou rolí člověka při utváření krajiny, naučili se poznávat základní druhy zemědělských ptáků

ků, především čejku chocholatou, chřástala polního, koroptev polní a skřivana polního. Přemýšleli nad příčinami jejich úbytku a poznali, že je jedním z příznaků zhoršujícího se stavu krajiny. Zjistili, že managementová opatření na ochranu polních ptáků nemusí být složitá ani nákladná a seznámili se s dotační politikou Ministerstva zemědělství. Teoretické znalosti mohli uplatnit při terénních výjezdech. Během prvního navštívili hnízdiště čejek chocholatých, pomocí stativového dalekohledu dohledávali hnízda a seznámili se s výzkumem hnízdní biologie. Hnízda ohrožená zemědělskými pracemi označili tyčemi. O vytyčení hnízd byl informován místní zemědělec. Druhá exkurze vedla za chřástalem polním, kde studenti absolvovali přednášku zemědělce využívajícího dotační program na ochranu chřástala. Jejím vyvrcholením byl odchyt volajícího samce.

Během projektu vznikla určovací příručka představující téměř 70 druhů ptáků, které mohou zemědělci pozorovat při své práci. Zdůrazněny jsou poznávací znaky a u vybraných druhů je uveden způsob, jak jim obhospodařováním pomoci. Dalšími tiskovými výstupy jsou barevné samolepky čtyř ptačích druhů (skřivan polní, koroptev polní, čejka chocholatá a chřástal polní) a samolepky na sklo, kterými jsou siluety chřástala polního a čejky chocholaté.

Veřejnost byla s probíhajícím projektem a s dopadem intenzivního zemědělství na ptáky seznámena na Ekojarmarku v Olomouci prostřednictvím proplačnických materiálů, případně hravou formou přichystanou pro mladší účastníky.

2. Mapování hnízdišť čejky chocholaté a chřástala polního: Během jarní sezóny proběhlo v Olomouckém kraji rozsáhlé mapování hnízdišť výše jmenovaných druhů. Výsledky byly zaneseny do databáze birds.cz. Nejvýznamnější hnízdiště byla vytipována jako vhodná pro dotační tituly Ministerstva zemědělství – Ochrana čejky chocholaté – a zanesena do zemědělské databáze LPIS. Hnízda čejek ohrožená polními pracemi na lokalitách nevhodných pro dotační titul byla označena tyčemi a zemědělci informováni o přítomnosti hnízd.

3. Zapojení zemědělců do dotačních titulů Ministerstva zemědělství: Jedním z dotačních programů Ministerstva zemědělství je Program rozvoje venkova, v rámci něhož existují tzv. Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO) zahrnující mj. ochranu čejky chocholaté a ochranu chřástala polního.

Ochrana čejky byla nově zavedena od roku 2015. Po doplnění nových vhodných lokalit byli osloveni zemědělci s nabídkou vstoupit do zmiňovaného dotačního titulu. Zemědělcům je nabídnuto přibližně 18 000 Kč/ha, splní-li následující podmínky: nevjíždí do plochy v době hnízdění čejek, od půlky června osejí plochu nektarodárnou nebo krmnou směsí, která plní stabilizační funkci v krajině, a od 15. 11. do 31. 12 plochu zaorají a nachystají pro další hnízdní sezónu. Dotace nahrazuje zemědělcům ušlý zisk vzniklý omezením hospodaření, nutno ovšem podotknout, že mnohé z ploch jsou natolik podmaččené, že jsou ztrátové.

Podobně probíhá ochrana chřástala polního. Pokud se zemědělci na lokalitách s pravidelným výskytem chřástala polního zaváží k sečení až od 15. srpna do 30.

září, od středu k okrajům, maximálně jedním žacím strojem najednou, likvidaci nedopasků a absenci hnojení, mohou dosáhnout na dotaci přibližně 5300 Kč/ha.

Pavla Vymazalová, e-mail: p.vymazalova(at)centrum.cz

Odchyty ptáků metodou CES v Záhlinicích

Projekt CES je jedním z nosných programů kroužkování ptáků. Poněkud krkolomný český překlad anglického termínu Constant Effort Site – kroužkování za konstantního úsilí na stejných lokalitách – vystihuje podstatu metody: od začátku do konce hnízdního období se musí chytat na stejných místech do stejného počtu (a kvality) sítí. Ideální počet 9 kontrol od sebe musí oddělovat ± 10 dní, v každém termínu se chytá pouze do 12 hod, kvůli omezení negativního vlivu na hnízdící ptáky. Výběr umístění sítí je zcela na vedoucím projektu, musí být ale zabezpečeny minimálně 3 roky odchyty. A samozřejmě platí, čím více sezon zajistíte, tím lépe a tím hodnotnější jsou získaná data. Projekt ukazuje změny početnosti hnízdních populací a také úspěšnost hnízdění. Většina odchytů probíhá v našich podmínkách v rákosinových porostech, sítě v Záhlinicích o celkové délce 146 m jsou nataženy ve více typech biotopů: na okraji lužního lesa, v rákosinách protkaných kanály s vodou a v keřových porostech pod hrází rybníka. Jedna 10m dlouhá síť je natažena přímo nad vodní hladinou okraje rybníka Svárov. Poprvé bylo v Záhlinicích chytáno v roce 2005, od té doby je zde „CESově“ chytáno s výjimkou roku 2010 nepřetržitě. Záhlinice tak patří k lokalitám s nejdelší řadou odchytů v rámci Česka.

Celkem bylo odchyceno za uvedenou dobu 1820 dospělých (ad) a 1868 mladých (juv) ptáků. Poměr mezi starými a mladými ptáky je u jednotlivých druhů velmi rozdílný. Tento nepoměr může být způsoben jak nepříznivým průběhem hnízdění, spíše ale jde o to, že některé druhy uvedenými chytacími místy na jaře pouze protahují a nehnízdí zde. To se týká např. pěnky obecné (poměr ad:juv = 33:6), pěvušky modré (51:9), tuhyka obecného (19:2) a překvapivě i strnada rákosního (54:7). U strnada rákosního jde o překvapivé zjištění, protože odchytové rákosiny vypadají jako ideální hnízdní biotop pro tento druh. Převaha ad ptáků nad juv byla zjištěna i u početně chytaných rákosníků: u rákosníka obecného jde zhruba o poměr 2:1, u rákosníka proužkovaného dokonce 7:1 ve prospěch dospělých ptáků. Tento nepoměr je způsoben také faktem, že odchyt (až na poslední termín) nespadá do tahového období těchto druhů, zatímco u druhů dříve hnízdících (sýkory, ledňáček) chytáme ve větší míře již potulující se vyvedená mláďata. U sýkory modřinky je tak poměr ad : juv ptákům zhruba 1:3, stejně jako u sýkory koňadry. Mláďata také „vedou“ v případě lejska bělokrkého (1:2). Daleko nejvýraznější je převaha mláďat u ledňáčka říčního. Tento druh je početně chytán jak do zmíněné sítě na okraji rybníka, tak také nad kanály v rákosinách. Mladí ledňáčci převažují nad starými více jak čtyřnásobně (171:40). Veškeré výsledky jsou uvedeny v příložené tabulce.

Odchyt na lokalitě Záhlinice s tradiční terénní základnou na chatě Filena by měl pokračovat co nejdéle, dosavadní výsledky jsou nesmírně zajímavé. Výběr míst odchytu byl zvolen na základě dlouhodobé znalosti lokality, kontroly jsou ale dosti časově i fyzicky náročné a vyžadují bezpodmínečně přítomnost dvou lidí.

CES celkem 2007-2015	ad	juv	<i>Locustella fluviatilis</i>	19	6
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	23	2	<i>Locustella luscinioides</i>	1	2
<i>Acrocephalus palustris</i>	101	71	<i>Locustella naevia</i>	3	1
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	229	98	<i>Motacilla alba</i>	3	3
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	158	23	<i>Motacilla cinerea</i>	1	7
<i>Actitis hypoleucos</i>	3	1	<i>Muscicapa striga</i>	14	8
<i>Aegithalos caudatus</i>	8	7	<i>Parus major</i>	118	378
<i>Alcedo atthis</i>	40	171	<i>Passer montanus</i>	6	0
<i>Carduelis carduelis</i>	7	1	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	2	0
<i>Carduelis chloris</i>	11	0	<i>Phylloscopus collybita</i>	101	202
<i>Carduelis spinus</i>	0	3	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	0	2
<i>Certhia brachydactyla</i>	4	2	<i>Phylloscopus trochilus</i>	3	4
<i>Certhia familiaris</i>	0	3	<i>Picus canus</i>	4	1
<i>Coccothraustes</i>	10	0	<i>Picus viridis</i>	2	0
<i>Cyanistes caeruleus</i>	62	188	<i>Poecile palustris</i>	19	47
<i>Dendrocopos major</i>	42	33	<i>Prunella modularit</i>	51	9
<i>Dendrocopos medius</i>	2	3	<i>Remiz pendulinus</i>	3	0
<i>Dendrocopos minor</i>	4	0	<i>Riparia riparia</i>	3	2
<i>Emberiza citrinella</i>	40	11	<i>Serinus serinus</i>	1	
<i>Emberiza schoeniclus</i>	54	7	<i>Sitta europaea</i>	28	52
<i>Erithacus rubecula</i>	31	46	<i>Sturnus vulgarit</i>	17	9
<i>Ficedula albicollis</i>	38	81	<i>Sylvia atricapilla</i>	369	341
<i>Ficedula hypoleuca</i>	3	1	<i>Sylvia borin</i>	2	1
<i>Fringilla coelebs</i>	33	6	<i>Sylvia communis</i>	32	4
<i>Hippolais icterina</i>	5	0	<i>Sylvia curruca</i>	2	0
<i>Hirundo rustica</i>	21	3	<i>Troglodytes troglodytes</i>	15	9
<i>Ixobrychus minutus</i>	4	0	<i>Turdus merula</i>	24	4
<i>Jynx torquilla</i>	4	3	<i>Turdus philomelos</i>	21	10
<i>Lanius collurio</i>	19	2	CELKEM	1820	1868

Josef Chytil, e-mail: chytil(at)prerovmuzeum.cz

Nový Červený seznam evropských ptáků – co nám říká?

V letošním roce byl zveřejněn nový Červený seznam ptáků Evropy, zpráva poměrně rychle proběhla nejrůznějšími médii, aniž by vzbudila větší pozornost. A je to škoda, protože informace, které lze ze seznamu vyčíst stojí za bližší prostudování.

Úvodem je třeba říct, že aplikování kritérií IUCN u vytvořených Červených seznamů evropských plazů, obojživelníků, savců, motýlů i ptáků odráží mnohem více současné populační trendy, než celkové riziko vyhynutí. To lze celkem snadno odvodit z faktu, že často je daný druh více ohrožený na celosvětové úrovni (Červený seznam IUCN), než na úrovni evropské. Jasně viditelný je rozpor v samotných Červených seznamech, s rozdělenou mírou ohrožení v rámci celé Evropy a v rámci států EU, kdy je často vyšší úroveň ohrožení na úrovni celé Evropy, než na úrovni států EU. Červené seznamy vyjadřují pravděpodobnost vyhynutí daného druhu. Je ale logicky špatně, aby míra rizika vyhynutí druhu na úrovni EU byla nižší, než celosvětová. Pokud ale takto formulované seznamy vyjadřují míru populačních trendů, pak relevantní informace je, že na úrovni EU je takovýto druh stabilizovaný, avšak v rámci celé Evropy ubývá.

Význam krátko a střednědobých trendů ještě více vynikne, pokud porovnáme např. aktuální míru ohrožení dvou potápivých kachen, poláka malého (*Aythya nyroca*) a poláka velkého (*Aythya ferina*). Ten první je vzácný a v minulosti silně ubývajícím druh, který např. z České republiky jako hnízdící druh vymizel, nyní se objevují pouze jednotliví nehnízdící ptáci. Naopak polák velký je přes veškerý úbytek stále ještě poměrně rozšířený druh, který pravidelně hnízdí např. i na některých pražských rybnících. Populační trendy jsou ale opačné, a tak nyní polák malý není v seznamu zařazen, tj. je hodnocen jako druh málo dotčený (LC, „least concern“), zatímco polák velký je díky dlouhodobému úbytku hodnocen jako druh zranitelný (VU, „vulnerable“), a to přesto, že aktuální odhadovaný početní stav evropské populace je u poláka malého 17 400-30 100 párů (z toho velká většina v Rumunsku), zatímco u poláka velkého je velikost evropské populace stále zhruba 10x větší: 198 000-285 000 párů.

Pokud si tedy uvědomíme, že ohrožené druhy, které prodělaly výrazný úbytek, ale jejich současné – byť malé – populace jsou stabilizované nebo i mírně rostoucí, pochopíme proč v seznamu zcela chybí ochránářsky dobře známé druhy jako je drop velký (*Otis tarda*) nebo právě polák malý (*Aythya nyroca*), případně proč je globálně ohrožený raroh velký (*Falco cherrug*) řazený jen v kategorii zranitelný druh, stejně tak u nás mimořádně vzácný orel královský (*Aquila heliaca*) není vůbec řazen v Červeném seznamu na evropské úrovni, na úrovni EU je řazený pouze jako druh zranitelný. Orel iberský (*Aquila adalberti*) hnízdí pouze na Pyrenejském poloostrově, je tedy evropským endemitem, a je řazen v kategorii zranitelný druh, díky populačnímu nárůstu v poslední době, a to přesto, že celosvětová populace čítá pouhých 370-380 párů.

Pohled č. 1 – Z hlediska českého ochránce přírody: Pokud se na Červený seznam díváme z pohledu populačních trendů, vyčteme spoustu zajímavých údajů.

Mimo jiné zhoršující se stav dosud poměrně početných druhů, které jsou v seznamu nově zařazeny – například z kategorie téměř ohrožených druhů (NT, „Near threatened“) lysku černou (*Fulica atra*), z kategorie zranitelných druhů pak mj. tůhýka šedého (*Lanius excubitor*), hrdličku divokou (*Streptopelia turtur*), ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) nebo čejku chocholovou (*Vanellus vanellus*). Přitom jen posledně zmíněná čejka je i v České republice v posledních letech považována za rychle mizející druh, u těch ostatních to rozhodně neplatí. Naopak naše vymírající druhy často v seznamu chybí – tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*) a tetřívka obecná (*Lyrurus tetrix*) zcela chybí, zjevně proto, že na evropské úrovni početně hnízdí ve Skandinávii a na SV Evropy, stejně tak není zařazený sýček obecný (*Athene noctua*) ani chocholouš obecný (*Galerida cristata*) – oba mají u nás na kahánku, ale početně hnízdí v jižní Evropě (sýček i v Evropě západní, včetně Británie). Bylo by samozřejmě nesmyslné udělat závěr, že je důležitější chránit u nás dosud docela častou hrdličku divokou než vymírajícího tetřívka. Červený seznam nám ale dobře ukazuje, jaké trendy působí na ptačí populace na evropské úrovni.

Pohled č. 2 – Z hlediska vazby ptáků na různé druhy biotopů: I tady je to poměrně zajímavé. Velmi špatné je, že velká část evropských druhů vázaných na moře a mořská pobřeží ubývá, často poměrně výrazně. Pokud vezmeme v úvahu pravidelně hnízdící druhy, pak z kategorie ohrožených druhů (EN, „Endangered“) sem patří mj. buňák lední (*Fulmarus glacialis*) a papuchalk ploskozobý (*Fratercula arctica*), z kategorie zranitelných druhů pak mj. turpan hnědý (*Melanitta fusca*), hoholka lední (*Clangula hyemalis*), kajka mořská (*Somateria molissima*), ústříčník velký (*Haematopus ostralegus*) nebo racek tříprstý (*Rissa tridactyla*). V žádném jiném typu biotopu aktuálně není tolik ubývajících druhů – něco je evidentně velmi špatné a informací zatím není dost, byť je již nějakou dobu známá např. dlouhodobě se drasticky zhoršující situace početnosti zimujících mořských kachen v Baltském moři, která vedla k reklasifikaci ohroženosti některých druhů kachen i na celosvětové (IUCN) úrovni (turpan hnědý, kajka mořská, hoholka lední).

Pokud projdeme podrobně dostupné podklady, zjistíme, že údaje vedoucí ke klasifikacím ohroženosti obsahují i aktuální evropské populační odhady. Předchozí srovnatelné odhady jsou na stránkách Birdlife.org dostupné z roku 2004. Paradoxem je, že český odhad vycházející z mapování z let 2001-2003 nebyl v této nové mapce aktualizován (až na několik výjimek, např. tetřeva hlušce), takže krátkodobý trend je u všech českých druhů stabilní a objevují se již dávno neplatné údaje – mj. 30-50 hnízdních párů motáka pilicha (*Circus cyaneus*), 250-500 párů sýčků atd.

Pohled č. 3 – Jak to vypadá v blízkém okolí: Pokud se tedy podíváme na populační odhady jednotlivých ptačích druhů, které patří mezi druhy v ČR ohrožené, zjistíme řadu dalších zajímavých věcí. Namátkou vybírám některé z těch zajímavějších:

Moták pilich (*Circus cyaneus*) – aktuálně vymizel jako hnízdící druh i z Polska, ubývá na velké části svého areálu (ale např. ve Francii hnízdí podstatně početněji než moták pochop).

Sýček obecný (*Athene noctua*) – drastický populační úbytek proběhl i jinde, polská populace čítá jen 500 – 1 000 párů, slovenská 400-700 párů. Naproti tomu v Německu hnízdí 7 500-9 000 párů, krátkodobý trend je dokonce rostoucí (!). V Belgii dosud hnízdí 8 000-13 000 párů, v Nizozemsku 7 000 – 9 000 párů. Podobně špatná situace jako v ČR na evropské úrovni prakticky nemá obdoby, snad s výjimkou Dánska.

Tetřívka obecná (*Lyrurus tetrix*) – úbytek probíhá i v sousedních zemích – na Slovensku zůstává posledních 150-250 „párů“, v Polsku pouhých 200-300 „párů“. Naproti tomu rakouská alpská populace čítá odhadovaných 22 000-29 000 párů a je označena jako stabilní.

Linduška úhorní (*Anthus campestris*) – u nás posledních několik desítek párů, o málo lepší situace na Slovensku (100-120 párů). Přestože jde o druh s těžištěm výskytu v jižní Evropě, tak v zachovalé zemědělské krajině Polska, přes pokračující úbytek přežívá dosud 11 000-26 000 párů. Ještě větší rozdíl je u strnada zahradního (*Emberiza hortulana*), jehož populace se přes aktuální úbytek v Polsku odhaduje na 200 000-300 000 párů (!) – ne zrovna málo, pokud srovnáme s našimi cca 150 páry...

Sedmihlásek malý (*Iduna caligata*) – tento druh není zatím příliš známý mezi českými kroužkovateli, ale to možná nebude dlouho trvat. Podobně jako před ním konipas citronový (*Motacilla citreola*) a budníček zelený (*Phylloscopus trochiloides*), se i sedmihlásek malý aktuálně šíří ze SV Evropy, především Ruska, směrem na jih a západ. Zcela nově začal hnízdit v Estonsku (20-100 párů) a Lotyšsku (25-200 párů), hnízdění bylo prokázáno už i v Litvě a hnízdění výskytu jsou známy i ze SV Polska. V roce 2013 byl zjištěn vůbec poprvé v České republice, a to na podzimním tahu.

Celkově lze každému kdo má zájem o to mít přehled o ptačích populacích a jejich ohrožení na evropské úrovni rozhodně doporučit Červený seznam podrobně projít. Samotný seznam je dostupný na stránkách Evropské komise:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/birds/summary.htm>. Podkladové materiály pak lze vyhledat např. na stránkách Birdlife.org, kdy vyhledávání konkrétního evropského druhu lze aktuálně vidět pod textem červeně vyznačený odkaz:

[Detailed regional assessment and species account from the European Red List of Birds \(BirdLife International, 2015\)](#), po jehož rozkliknutí se lze dostat k podrobným údajům (důležitý je hlavně odkaz na „Supplementary PDF“, který obsahuje mj. zmíněný přehled populačních odhadů evropských druhů).

Václav John, e-mail: [John.vac\(at\)seznam.cz](mailto:John.vac(at)seznam.cz)

Pozor doprava! Doprava!

Však to znáte. Už od útlého dětství do nás cpali všemožnými otvory, jak se chovat v dopravním provozu. Rozhlédnout se doleva, doprava, znovu doleva a pak teprve vyrazit po černobílých pružích mezi auta. A mnozí z nás šli „pravou“ cestou mo-

derního pokroku a stali se účastníky dopravy i z druhé strany – ze strany kočích brázdících asfaltové řeky ve svých železných ořích.

Zdaleka ne všichni však měli možnost dostat takovou školu jako my, lidé. Vzpomeňme třeba na sraženou vlčici či losa – kde by se jejich maminky, vprostřed divočiny, dověděly, jak se chovat v provozu. Jejich potomci dostali za vyučenou jen jednu – a naposledy. Trošku jiná věc je městská džungle. Zde jsou zvířata s pravidly provozu seznámena dostatečně (těžko však soudit, kdo je učitel). Známy kuny chodící zásadně po přechodech a kočky rozhlížející se vždy před vstupem do vozovky. Mnohem příkladněji než lidé.

Získat zkušenost, jedna věc. Jiný problém je nepozornost. Vždy jako na trní sledují rozvášněné kosy, jak hlava nehlava sledují svou vyvolanou. Nehledí doleva, doprava a nějaká doprava je nerozhází. Dost často to pak odnese hlava, a pokud se hned nepromění v nevábně vonící placku zatlačenou do asfaltu, posedávají u krajnic s krvácením do mozku a po pár dnech zapáchají taky. A nejen láska, ale i prázdný žaludek dost často způsobuje smrt. Vždyť vyhrátý asfalt je tabule prostřená různými breberkami. A ruku na srdce, vy byste sbírali drobky pod stolem? Za jídlo přeci i trocha nebezpečí stojí. A budete se dívat vlevo vpravo, zrovna když k smrti hladově hodujete? A do třetice, neměli jste nikdy chuť se vyvalit na suchý, příjemně hřejivý povrch a zavřít oči? Já mnohokrát a se mnou stovky ještěrek, užovek a všeho možného.

Teď to však otočme, hrábněme si do svědomí, páni řidiči. Co vy a nepozornost? Také chytáte lelky nebo koukáte za volantem po výrech víc, než na vozovku? V noci se řítíte lesními zatáčkami a pak kroutíte hlavou nad jelenem u krajnice, který se rozhlíží vlevo vpravo? Anebo patříte mezi ty, kteří jezdí schválně rychle, aby měli dobrou večeři? Prý se na sraženou zvěř stojí okamžitá fronta – hmm, takový dobrý kančí gulášek...

Ale každá sranda něco stojí. A teď nechci mluvit o ohrožení lidí či o zničeném autě po styku s nějakou větší zvěří. Vždyť každý život je cenný, nejen lidský, ale i životy těch tisíců ježků, kosů, kun či užovek. Vzpomeňte, jak celý svět dojaly fotky truchlící vlaštovky nad ztrátou svého partnera. A kde že o něj přišla? Právě v dopravě. Při výkonu svého povolání pečlivého otce, sběru potravy, nehleděl vlevo vpravo a přišel o život. A chudák ženská se pak musela pořádně otáčet.

Tak co, svědomí. Ztrátám životů v dopravě se úplně zabránit nedá. I pozorný řidič občas něco zajede. Ale opatrná jízda může číslo znatelně snížit. Tak, prosím, jezděte opatrně – koukejte doprava, doleva, nejen po výrech či vrbách. A myslíte na to, že frekventovaná není pouze pozemní doprava nejen na silnicích, ale i doprava vzdušná, jejíž účastníci mohou kdykoli vašemu autu zkřížit cestu...

Pokud vám na bezpečné jízdě či na životech drobných zpěváků a chlupáčků záleží, můžete pomoci i jinak, než jen opatrnou jízdou. Veškerá data o uhynulých zvířatech na silnicích můžete vkládat do databáze, kterou naleznete na adrese: www.srazenazver.cz. Vaše údaje pak pomohou vyhodnotit nejnebezpečnější úse-

ky nejen pro zvířata, ale i pro motoristy. A když už se budete rýpat, v červy prozra-
ných mrtvolkách, nezapomínejte – každý pták může mít kroužek! Další důvod,
proč se vydat na výlet po krajnici. Ale pozor – nezapomínejte se rozhlížet, doprava
má prsty všude...

Kateřina Ševčíková, e-mail: sevcikovaka(at)seznam.cz

Pozvánka na podzimní exkurze MOS

Evropský festival ptactva na tovačovských rybnících

Sraz **3. 10. 2015**. Odjezd linkového autobusu v 7.00 hod z autobusového nádraží
Přerov (stanoviště č. 16), sraz u sádek v Tovačově v 7.45 hod. Exkurze se zastaví
na Křenovském rybníce. Dále bude pokračovat na Hradeckém rybníce. Předpok-
ládá se, že zájemci se mohou k exkurzi připojit i kdykoli později přímo na hrázi
rybníka. Mimo obvyklých druhů se dá předpokládat přítomnost tažných druhů
putujících do svých zimovišť. **Exkurzi povede:** Adolf Goebel (tel.: 776 064 743, e-
mail: goebel(at)mos-cso.cz) a Jiří Šafránek (tel.: 606 324 763, email:
mosprerov(at)seznam.cz).

Evropský festival ptactva na Záhlinických rybnících

Sraz je **3. 10. 2015** v 8:15 v Záhlinicích u Hostince U Čápa. Doprava do Záhlinic in-
dividuální, vlakové spojení z Přerova 7:44 (z Hulína - odjezd v 8:04), příjezd do
Záhlinic v 8:07, pěšky asi 5 min. na místo srazu. Projdeme společně soustavu ryb-
níků a nahlédneme zcela jistě nejen do tajů ptačí říše. Součástí bude i ukázka od-
chytu a kroužkování ptáků. Akce se koná za každého počasí a končí přibližně okolo
14. hodiny. Akci pořádají Moravský ornitologický spolek, Ornis Muzea Komen-
ského a ČSOP Via Hulín. **Exkurzi povede:** Martin Vymazal (tel.: 608 368 333, e-
mail: mvymazal(at)seznam.cz).

Evropský festival ptactva na Chomoutovském jezeře

Sraz **4. 10. 2015** v 7:30 hod na parkovišti u jezera za křižovatkou směr Březce. Na
místo je spojení autobusem z Olomouce, buď linkou 764 (odjezd 6:45 hod z auto-
busového nádraží, příjezd na zastávku Chomoutov, škola v 7:11 hod) nebo linkou
20 (odjezd z Náměstí Hrdinů v 6:59 hod, příjezd na zastávku Chomoutov, škola v
7:18 hod). Ze zastávky se jde pěšky Písečnou ulicí a poté po louce kolem jezera.
Na lokalitě budou k vidění protahující druhy kachen a jiní zajímaví ptáci. V plánu
je ukázka odchytu a kroužkování ptáků. Předpokládaný konec exkurze je kolem
poledne, trasa bude dlouhá zhruba 2 kilometry. K exkurzi se je možno připojit
kdykoliv v jejím průběhu. **Exkurzi povede:** Jan Vidlař (tel.: 775 254 238, e-mail:
janvidlar(at)gmail.com).

Evropský festival ptactva v Olomouci

Akce bude probíhat **4. 10. 2015** během celého dne na Korunní pevnůstce (Pevnost poznání) v Olomouci. Bude se jednat o soubor přednášek, prohlídku výstavy a aktivit pro děti. Předpokládá se i ukázka odchytu a kroužkování ptáků. Podrobnosti budou upřesněny na webu MOS. **Akci povede:** Evžen Tošenovský (tel.: 777 771 196, e-mail: tosenovsky(at)birdlife.cz).

Ornitologická exkurze za ptáky tovačovských rybníků

Sraz je **21. 11. 2015**. Odjezd linkového autobusu v 10.00 hod z autobusového nádraží Přerov (stanoviště č. 16), sraz u sádek v Tovačově v 10.50 hod. Předpokládá se, že zájemci se mohou k exkurzi připojit i kdykoli později přímo na hrázi rybníka. Mimo obvyklých druhů by měly být k vidění také severské druhy ptáků na tahu do zimovišť. Za špatného počasí se exkurze nekoná. Předpokládá se i návštěva šterkopískovny v Anníně (Donbas). **Exkurzi povede:** Adolf Goebel (tel.: 776 064 743, e-mail: goebel(at)mos-cso.cz) a Jiří Šafránek (tel.: 606 324 763, e-mail: mosprerov(at)seznam.cz).

Publikujte v Moudivláčkoví!

Pozorovali jste zajímavého opeřence? Máte nezapomenutelný zážitek z terénu nebo z exkurze? Chcete sdělit ostatním členům MOS něco neslýchaného? Napište příspěvek do Moudivláčka! Své příspěvky týkající se tématu ptáků nebo moravské ornitologie zasílejte na e-mail: info@mos-cso.cz. Aktuální příspěvky lze umístit i na webových stránkách Moravského ornitologického spolku www.mos-cso.cz.

Videokanál MOS

Navštivte videokanál MOS na YouTube

Již více než 200 videí ptáků, ale i dalších skupin organismů si můžete prohlédnout na videokanále MOS na www.youtube.com/MOS1932. Vaše videa můžete zasílat správci kanálu: *Adolf Goebel*, e-mail: goebel@mos-cso.cz.

Moudivláček – zpravodaj Moravského ornitologického spolku – středomoravské pobočky ČSO. Interní zpravodaj pro členy MOS – smp ČSO. Kontakt (adresa pro zasílání příspěvků a korespondence): Bezručova 10, 750 02 Přerov, e-mail: info@mos-cso.cz, www.mos-cso.cz, bankovní spojení: 32434831/0100. Kresby na titulní straně – © Jiří Polčák (moudivláček lužní), © Kateřina Ševčíková (bekasina otavní), grafická spolupráce – Jiří Kaláček. Vychází nejméně dvakrát ročně v elektronické podobě a tiskem v nákladu 30 ks. Číslo 2/2015 vyšlo 20. 9.

